

**Osatyökykyisille
tie työelämään**

**HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE**

Kaikkien työpanosta tarvitaan

OTE

OPINNOISTA TÖIHIN

- opas ammatillisten oppilaitosten ja erityisoppilaitosten ammattilaisille opiskelijoiden työllistymisen tueksi

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO

Kenelle opas on tarkoitettu?	01
Tavoitteena hyvinvointi, osaaminen ja työ	02
Opiskelijan työllistymisen tuen polku	03

PALVELUOHJAUS-PROSESSI

Palvelutarpeen tunnistaminen	04
Palvelutarpeen arviointi	08
Työ- ja toimintakyvyn edistäminen opintojen aikana	13

TYÖLLISTYMISEN TUKEMINEN OPPILAITOKSESSA

Työllistymisen tukeminen oppilaitoksissa	16
Työelämävalmiuksien tukeminen oppilaitoksessa	17
Opiskelijaa tukee työhönvalmennus	20
Vaikuttavan työhönvalmennuksen periaatteet	21
Tuki työhön siirtymiseen ja työssäpysymiseen	22
Miten tukea opiskelijaa valmistumisvaiheessa	23

TOIMIJOIDEN TEHTÄVÄT JA YHTEISTYÖ

Toimijoiden tehtävät ja yhteistyö	25
Yhteistyöverkosto	27
Kertaus on opintojen äiti	29

TAUSTA

Osatyökykyisille tie työelämään -kärkihanke	30
Alueelliset kokeilut	31
Pieni sanasto lukijalle	32
Lisätietoja	33

KENELLE OPAS ON TARKOITETTU?

Tervetuloa käyttämään Opinnoista töihin –opasta!

Opas on tarkoitettu sinulle, joka haluat edistää opiskelijoiden työllistymistä ammatillisissa ja ammatillisissa erityisoppilaitoksissa.

Opinnoista töihin –opas

- tukee ammatillisia ja ammatillisia erityisoppilaitoksia kokoamalla työllistymisen tuen ja yhteistyön keinoja yhteen
- tukee työllistymisen tuen toimien suunnittelua, kunnissa, kuntayhtymissä ja maakunnissa

Opas on hyödyksi oppilaitoksissa, joissa opiskelee *erityistä* tai *vaativaa erityistä tukea* tarvitsevia opiskelijoita.

Oppaassa esitellään työllistymisen tuen prosessi nimeltään ”Opiskelijan työllistymisen tuen polku”. Oppaassa esitellään myös käytännön työn avuksi menetelmiä, jotka rakennettiin [Osatyö-kykyisille tie työelämään \(OTE\) -kärkihankkeen](#) alueellisissa kokeiluissa (tarkempi esittely sivuilla 31-32).

Oppaan on koontanut Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

OPPAAN AIHEET

- Miten oppilaitos voi tukea opiskelijan työllistymistä?
- Miten yhteistyötä ja tiedonkulkua työllistymistä edistävien tahojen välillä voidaan parantaa?
- Miten vastuut jakautuvat eri toimijoiden kesken?

TAVOITTEENA HYVINVOINTI, OSAAMINEN JA TYÖ

AMMATILLISELLA OPPILAITOKSELLA TÄRKEÄ ROOLI

Kaikissa ammattioppilaitoksissa on opiskelijoita, jotka tarvitsevat tukea työllistymiseensä. Osa opiskelijoista voi tarvita erityistä tai vaativaa erityistä tukea.

Tuen tarve voi johtua esimerkiksi sairaudesta, vammasta tai toimintakyvyn haasteista.

Oppilaitosten tehtävä on huolehtia siitä, että opiskelijat saavat tarvitsemaansa moniammatillista tukea työllistymiseen.

HYVINVOINTIA JA OSAAMISTA

Ammatillisen koulutuksen ja sen tutkintojen tavoitteena on

- parantaa ja ylläpitää ammatillista osaamista
- edistää työllisyyttä
- antaa valmiuksia työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon.

Tavoitteen saavuttamisen mahdollistaa opintojen henkilökohtaistaminen. Se tarkoittaa, että opiskelijalle rakennetaan yksilöllinen ja joustava opinto- ja tutkintopolku. Opiskelijan tarvitsema työllistymisen tuki kuuluu tähän kokonaisuuteen.

UUSI AMMATILLINEN KOULUTUS

[Uudistuvassa ammatillisessa koulutuksessa](#) opiskeluympäristöt monipuolistuvat ja osa koulutuksesta tapahtuu työpaikoilla ja aidoissa työympäristöissä.

Koulutus voidaan suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä työelämän kanssa, ja näin syventää työelämäyhteistyötä.

Tavoite on myös, että opiskelijan työelämäosaaminen ja -valmiudet kehittyvät koko opintojen ajan.

OPIKELIJAN TYÖLLISTYMISEN TUEN POLKU

Mitä vaiheita opiskelijan työllistymisen tukeen liittyy?

Opiskelijan työllistymisen tuen polku jäsentää tuen prosessia.

Vaiheista kerrotaan lisää oppaan edetessä.

PALVELUTARPEEN TUNNISTAMINEN

Ensimmäinen vaihe työllistymisen tuen polulla on tunnistaa opiskelijan tuen tarve. Opiskelijan oma

kiinnostus ja motivaatio päästä Työelämään sekä ammatillinen osaaminen ovat työllistymisen parhaita lähtökohtia.

Oppilaitoksissa tulisi olla sujuvat käytännöt tunnistaa ja seurata opiskelijoiden työllistymisen tuen tarvetta. Oppilaan vastuuopettaja, uraohjaajat, opinto-ohjaajat, kuraattorit ja oppilashuolto ovat tässä tärkeässä roolissa.

Tuen tarpeen tunnistaminen käynnistyy joko oppilaan aloitteesta tai ammattilaisen tekemän arvion kautta.

Työllistyminen on luontevaa ottaa puheeksi esimerkiksi jo opintojen alkuvaiheessa, kun opiskelijalle tehdään urasuunnitelma henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) yhteydessä.

Ammatillisen perustutkinnon suorittamiseen sisältyy pakollisena opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet

MERKKEJÄ TYÖLLISTYMISEN TUEN TARPEESTA

- Paljon poissaoloja, haasteita ja keskeytyksiä opinnoissa tai aiemmissa opinnoissa
- Opiskelijalla on oppimisvaikeuksia, osaaminen ei kehity HOKS:ssa suunnitellun mukaisesti
- Peruskoulu on suoritettu mukautetusti
- Opiskelijalla on mielenterveyden haasteita, sosiaalisen toimintakyvyn ongelmia tai vaikeita tilanteita työharjoittelussa
- Opiskelijan kanssa työskentelevällä ammatillisella tai lähiverkostolla on huoli opiskelijan työkyvystä
- Opiskelija itse ilmaisee tahtovansa tukea työllistymiseen
- Työnantajalta tuleva palaute

Opiskelijan elämässä tapahtuu paljon, ja on tavallista, että opiskelussa on välillä haasteita.

Jos oppilaalla ilmenee useampia merkkejä tuen tarpeesta, hän itse toivoo apua, tai jos ammatillisella herää huoli opiskelijan tilanteesta, pitää oppilaitoksen toimia.

Oikealla tuella opiskelijan siirtyminen työelämään voi haasteista huolimatta onnistua.

KEINOJA TYÖLLISTYMISEN TUEN TARPEEN TUNNISTAMISEKSI

HOKS

Jokaiselle opiskelijalle tehdään **henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma** ([HOKS](#)). Suunnitelman laatimisesta ja päivittämisestä vastaa koulu- tuksen järjestäjä. HOKS:aa ohjaavat [laki 531/2017](#) ja [asetus 673/2017](#).

HOKS:aan kirjataan tiedot aiemman osaamisen huomioon ottamisesta tutkinnon suorittamisessa, tarvittavan uuden osaamisen hankkimisen tavat ja sisällöt, osaamisen kehittyminen ja osoittaminen sekä yksilölliset ohjaus- ja tukitoimet.

OHJATEN URALLE –KYSELY

[Ohjaten Uralle –työkalu](#) on alueellisessa Fokus-kokeilussa kehitetty työkalu työllistymisen tuen tarpeen tunnistamiseen oppilaitoksessa.

Työkalu tukee tarpeita vastaavan yksilöllisen uraohjauspolun rakentamisesta, kohdentaa sekä tehostaa ohjausta ja palveluja aiempaa paremmin. Työkalu sopii myös palvelutarpeen muutoksen seurantaan.

Työkalu kehitettiin toimimaan osana [Kykyviisari –kyselyä](#).

KOKEILUSSA TESTATTU

Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson yhteisessä alueellisessa kokeilussa nimeltä Yhdessä hyvä OTE kehitettiin työllistymisen tukitoimien tunnistamiseksi [check-list ammattilaisten käyttöön](#).

5 KYSYMYSTÄ: TARVITSEEKO OPISKELIJASI TYÖLLISTYMISEN TUKEA?

1. Heikentääkö vamma/sairaus/oire/sosiaalinen tilanne opiskelijan mahdollisuuksia työtehtävissä suoriutumisessa?
2. Onko opiskelijan työkykyyn vaikuttavista seikoista olemassa lääkärin todistusta tai aiempaa hoito- tai kuntoutuspolkua?
3. Onko työllistymiseen vaikuttavien terveydellisten seikkojen tutkimus, hoito tai kuntoutus jäänyt opiskelijalla kesken?
4. Vaikuttaako terveydentila tai elämäntilanne opiskelijan opiskeluiden tai työn tekemiseen?
5. Tarvitaanko opiskelijan työ- ja toimintakyvystä lisätietoa ja ajankohtainen arviointi?

Tehokas ja järjestelmällinen tuen tarpeen tunnistaminen yhdistettynä oikea-aikaiseen työllistymisen tukeen parantavat opiskelijan työllistymismahdollisuuksia opintojen päättyessä.

Oheinen kysymyssarja on mukailtu ammattilaisten tueksi oppilaitosten käyttöön opiskelijan työllistymisen tuen tarpeen selvittämiseksi.

Kysymyssarja pohjaa Yhdessä hyvä OTE –kokeilun check-listiin (edellinen sivu).

PALVELUTARPEEN ARVIOINTI

Seuraava askel on palvelutarpeen ja lähtötilanteen arviointi.

Opiskelijan tuen ja palvelun tarve tulee arvioida kokonaisvaltaisesti.

Arvioinnin tekevät moniammatillinen verkosto ja opiskelija yhdessä. Lähtökohtana on opiskelijan oma näkökulma ja osallistuminen. On ratkaisevaa, että asiakkaan asiantuntijuus ja oma ääni on mukana arvioinnissa.

Palvelutarpeen arvioinnissa voidaan selvittää esimerkiksi

- opiskelijan motivaatiota
- työ- ja toimintakykyä
- osaamista ja vahvuuksia
- kiinnostuksen kohteita

Opiskelijan kanssa tehdään yksilöllinen suunnitelma työllistymisen tueksi. Oppilaitoksissa tämä on HOKS. Suunnitelmaan kirjataan opiskelijan tarvitsemat palvelut, tavoite ja toimijoiden vastuut sekä suunnitelma osaamisen kehittämiseksi.

ARVIOINTI ON MONIAMMATILLINEN PROSESSI

Opiskelijan tulee olla aktiivisesti mukana arvioimassa palvelujen tarvettaan.

Palvelutarpeenarvioinnissa kartoitetaan työllistymisen tukemiseksi sopivat palvelut sekä sovitaan tavoitteista ja niiden seurannasta. Nämä kirjataan HOKS:aan.

Arvioinnista vastaa oppilaitos. Arviointia tukee moniammatillinen verkosto (lisää aiheesta sivu 27). Oppilaitoksissa on sovittava kuka koordinoi opiskelijan moniammatillista tukea. Koordinoija voi olla esimerkiksi erityisopettaja, kuraattori, uraohjaaja, opo tms.

HOKS:n minimisisältö määräytyy lain ja asutusten mukaisesti.

Palvelutarpeen arviointia voi kuitenkin täydentää opiskelijan yksilöllisen tilanteen mukaan.

- Siihen voi sisältyä esimerkiksi
- opiskelukyvyn arviointia
 - työ- ja toimintakyvyn arviointia
 - opiskelijan elämäntilanteen arviointia
 - terveydentilan arviointia

Oppilaitoksen tulisi seurata arvioinnissa asetettuja tavoitteita sekä opiskelijan työ- ja toimintakyvyn muutoksia koko opiskeluajan.

KOKEILUSSA TESTATTU

Keski-Pohjanmaan KP OTE-kokeilussa palveluohjausta toteutti moniammatillinen työllistymistä tukeva Oma tie työhön -tiimi.

Tiimi toimii oppilaitosvetoisesti yhdistäen maakunnan työllistymistä tukevat toimijat opiskelijan tueksi.

[Tästä voit lukea lisää Oma tie työhön -toimintamallista](#)

MENETELMIÄ PALVELUTARPEEN ARVIOINTIIN

- ☑ Ohjauksen tuen arviointiin sopiva [Ruori](#)
- ☑ Työllistymisen tuen arviointiin sopiva HOKS ja [Ohjaten uralle -työkalu](#)
- ☑ Kuntoutustarpeen arviointi ja Kelan [ammatillinen kuntoutus selvitys](#)
- ☑ Työnvaativuuden ja taitojen arviointiin sopivat [Imba- ja Melba –menetelmät](#) , työn vaatimusten arviointiin työanalyysi sekä työpaikoilla tapahtuvan oppimisen arviointiin [Taidoista työpoluksi mittari](#)
- ☑ Myös opiskelijan itsearviointi työkyvystään ja työllistymisen tuen tarpeesta sekä muut mahdolliset asiantuntija- ja lääkäri lausunnot on huomioitava

Palvelutarpeen arviointiin on eri menetelmiä. Arvio kannattaa tehdä sekä opiskelijan että ammattilaisen ja työnantajan näkökulmasta. Näin saadaan kattava kuva työ- ja toimintakyvystä sekä tuen tarpeesta. Tärkeää on järjestelmällinen ja tavoitteellinen ote sekä vaikutusten seuranta.

Tutustu lisää validoituihin arviointityökaluihin [TOIMIA-tietokannassa](#).

TYÖLLISTYMISTÄ TUKEE YKSILÖLLINEN SUUNNITELMA

Huolella tehty suunnitelma työllistymisen ja osaamisen edistämiseksi on tärkein työkalu opiskelijan työllistymisen tuen polulla. Oppilaitoksissa keskeisenä työkaluna toimii HOKS. Siihen kirjataan mm. tukitoimet, erityisen tuen sisällöt, opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot sekä opiskelijan urasuunnitelma.

Opiskelijan on tärkeä olla aktiivisesti mukana sen teossa. HOKS selkiyttää opiskelijan tuen prosessia ja auttaa seuraamaan ja saavuttamaan tavoitteita.

Opiskelijalla voi olla muitakin asiakassuunnitelmia, kuten kuntoutus-, työllistämis- ja palvelusuunnitelmat. Nämä ovat moniammatillinen yhteistyöverkoston keskeisiä työkaluja.

Tärkeää on, että verkosto tarkastelee yhdessä suunnitelmin kirjattuja palveluita, niiden yhteensovittamista ja vastuutahoja.

Keskeistä on tunnistaa, kirjata ja siirtää tietoa toimijoiden välillä siitä, mitä työllistämisen tuen palveluita opiskelija tarvitsee ja miten opiskelijaa tuetaan myös opintojen jälkeen.

KOKEILUSSA TESTATTU

Keski-Pohjanmaan KP OTE-kokeilussa sovellettiin oppilaitoksissa HOKS:an rinnalla sosiaali- ja terveydenhuollon monialaiseen yhteistyöhön räätälöityä [yhteistä asiakassuunnitelmaa](#).

Yhteistyöverkoston jäsenet kirjaavat suunnitelman mukaiset toimet ja vastuut oman organisaationsa asiakastietojärjestelmään. Tämä paransi palveluiden yhteensovittamista, tavoitteiden asettamista ja seurantaa sekä vastuiden jakoa.

TYÖLLISTYMISTÄ TUKEVA SUUNNITELMA SISÄLTÄÄ

- ✔ Yhteenvedon palvelutarpeen arvioinnista ja mittareista
- ✔ Palvelut ja tuen opiskelijan työ- ja toimintakyvyn tukemiseksi
- ✔ Työllistymisen tuen tarpeet ja suunnitelman miten ne toteutetaan oppilaitoksessa ja valmistumisen jälkeen
- ✔ Suunnitelman palvelujen yhteensovittamisesta ja tietojen siirtämisestä eri asiakasjärjestelmien välillä
- ✔ Asiakasta tukevan verkoston kokoonpanon ja heidän vastuunsa
- ✔ Vastuhenkilön, joka huolehtii seurannasta, suunnitelman toteutuksesta sekä tiedon siirtämisestä opiskelijan valmistuessa
- ✔ Aikataulun suunnitelman toteuttamiseen ja seurantaan

VINKKEJÄ TOTEUTUKSEEN

- Aseta suunnitelman tavoitteeksi aina työllistyminen, vaikka se tuntuisi haastavalta ja polku pitkältä
- Seuraa suunnitelman ja siihen asetettujen tavoitteiden toteutumista yhdessä asiakkaan kanssa
- Päivitä suunnitelmaa matkan varrella vastaamaan nykypäivän tilannetta.
- Siirrä tieto tuen tarpeista asiakkaan luvalla seuraavalle palvelutaholle

TYÖ- JA TOIMINTAKYVYN EDISTÄMINEN OPIKSELUJEN AIKANA

Palvelutarpeen arvioinnissa voi käydä ilmi, että opiskelija tarvitsee työhön tähtäävien palvelujen lisäksi työ- ja toimintakykyä tukevia palveluja ja tukitoimia.

Näitä ovat esimerkiksi

- Opiskeluterveydenhuollon palvelut
- Lääkinnällinen, sosiaalinen ja ammatillinen kuntoutus
- Mielenterveys- ja päihdetyö
- Asumispalvelut

- Toimeentulon tuki
- Liikkumista tukevat palvelut
- Elämän ja arjen hallintaa sekä osallisuutta tukeva matalan kynnyksen toiminta

Opiskeluhoolto tarjoaa monia palveluita oppimisen ja hyvinvoinnin tueksi. Opiskelijan hyvinvointia voidaan tukea myös yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden toimijoiden kanssa. Myös Kelan kuntoutuspalvelut sekä järjestöt tarjoavat tukea työ- ja toimintakyvyn kohentamiseen.

KELAN KUNTOUTUSPALVELUISTA SAATAVAA TUKEA

ENNEN OPINTOJA

Ammatillinen kuntoutus selvitys
Työryhmä auttaa ja tukee opiskelijaa selvittämään sopivaa alaa.

Koulutuskokeilu

Opiskelija, jolla on sairauden tai vamman takia erityisiä vaikeuksia koulutusalan valinnassa, voi etukäteen tutustua alan koulutukseen ja vaatimuksiin.

NUOTTI-valmennus

Tukea elämäntilanteen selvittelyyn ja suunnitteluun.

OPINTOJEN AIKANA

Kuntoutuspsykoterapia, mielenterveyskurssit ja OPI-kurssit

Toimet edistävät opiskelijan työ- ja opiskelukykyä ja opiskelujen etenemistä.

Apuvälineet

Kun opiskelija ei sairauden tai vamman vuoksi selviydy ilman apuvälinettä opinnoistaan.

Ammatillinen koulutus

Tuki koulutukseen, joka mahdollistaa osallistumisen työelämään.

OPINTOJEN JÄLKEEN

Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK)
Tukee opiskelijaa pääsemään osaaikaiseen tai kokoaikaiseen palkkatyöhön työkokeilun ja työhönvalmennuksen avulla.

Ammatillinen Taito-kuntoutuskurssi

Kun sairaus ja elämäntilanne hankaloittaa alan valintaa tai työllistymistä. Elämänhallintaa ja voimavaroja tukeva palvelu.

JÄRJESTÖT TUKEMASSA OPIKELIJAA

Palvelutarpeen tunnistaminen ja arviointi. Järjestöiltä saa tukea ennen opintojen aloittamista sopivan koulutusalan ja ammatin valintaan. Järjestöt voivat ohjata tutustumaan ammattiin esimerkiksi koulutuskokeilun kautta.

Opiskelija voi myös kartoittaa palvelutarvettaan keskustelemalla jo alkuvaiheessa järjestön työntekijän kanssa.

Järjestöt voivat olla mukana myös verkostoyössä tarjoamalla tietoa työssä käytettävistä apuvälineistä tai vamman vaikutuksista mahdollisiin työtehtäviin.

Työ ja toimintakyvyn edistäminen. Järjestöistä löytyy työssäoppimisen paikkoja, joissa voi oikeissa työtehtävissä nähdä kuinka työn tekeminen sujuu ja harjoitella työelämän pelisääntöjä.

Järjestöt voivat olla mukana työpaikalla ja auttaa tarvittavien työn mukautusratkaisujen löytämisessä.

Myös vapaaehtoistoiminta tai harrastukset järjestöissä tukevat opiskelijan toimintakykyä ja ammatillista verkostoitumista.

Työllistymisen ja työssäpysymisen tuki. Järjestöt voivat olla mukana opiskelijan valmistuessa selvittämässä työllistymisen tukimuotoja, mukautusratkaisuja ja tukemassa työelämään siirtymistä.

Järjestöt tarjoavat työelämään ja osallisuuteen liittyen erilaisia kursseja, sopeutumisvalmennusta, toimintakeskuksia, työpajoja. Julkiselle sektorille järjestö voi olla kumppani asiakastyössä tuoden erityisasiantuntemusta jostain tietystä vammasta tai sairaudesta. Järjestö voi myös olla palveluntuottaja.

TYÖLLISTYMISEN TUKEMINEN OPPILAITOKSISSA

Opiskelijan työllistymistä tulee tukea aktiivisesti koko opiskelujen ajan. Työllistymistä tukevat

- Työelämävalmiuksien edistäminen ja ammatillinen osaaminen
- Työpaikalla oppiminen ja työpaikalla järjestettävä koulutus
- Osaamisen kartoittaminen ja suunnitelmallinen kehittäminen
- Työelämään valmentavat keinot
- Opiskelijalle räätälöity työhönvalmennus
- Tuettu oppisopimus

Työllistymisen tukitoimet mitoitetaan opiskelijalle yksilöllisesti siten, että painopiste on hänen osaamisessaan ja vahvuuksissaan. Työllistymisen tuki on yhteistyötä, johon osallistuvat

- Oppilaitos
- Kasvupalvelut
- Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut
- KELA sekä
- Yritykset ja järjestöt

On huomioitava myös, että opiskelijalla voi olla tavoitteenaan jatko-opiskelu.

TYÖELÄMÄVALMIUKSIEN TUKEMINEN OPPILAITOKSISSA

Työelämävalmiuksilla tarkoitetaan työelämässä tarvittavia perustaitoja, jota ammatissa toimiminen edellyttää. Esimerkiksi työnhakutaitoja, työelämään tutustumista sekä oman osaamisen kartoittamista. Toisin sanoen kaikkea, mikä tukee kykyä työskennellä työpaikassa.

Työelämävalmiuksia harjoitellaan osana opiskelua. Opiskelijan työelämävalmiuksien karttumista kirjataan HOKS:aan. Suunnitelma kannattaa säännöllisesti päivittää vastaamaan uusia taitoja ja työkykyä.

Työelämävalmiuksia tukevaa työtä tekee oppilaitoksissa esimerkiksi

- työhönvalmentaja
- uraohjaaja, opinto-ohjaaja, muu ohjaaja
- urasuunnittelija
- työpaikkaohjaaja
- [työkykykoordinaattori](#)

Ammattilaisen tukea tarvitaan mahdollisesti jo silloin, kun opiskelija lähtee ensimmäiseen työharjoitteluunsa.

Seuraavalla sivulla kuusi ideaa, miten oppilaitos voi tukea työelämävalmiuksia käytännössä

KOKEILUSSA TESTATTU

Uudenmaan maakunnan Fokus-kokeilussa rakennettiin ammatillisessa erityisoppilaitoksessa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden [uraohjausmalli](#). Malli sopii sovellettavaksi myös ammatillisiin oppilaitoksiin.

6 IDEAA, MITEN OPPILAITOS VOI TUKEA OPISKELIJAN TYÖELÄMÄVALMIUKSIA

1. URASUUNNITTELU

Opintoihin sisältyy urasuunnittelua. Suunnittelu voidaan tehdä yhdessä uraohjaajan kanssa HOKS:n yhteydessä. Tarkastele suunnittelun yhteydessä myös työ- ja toimintakykyä.

2. TYÖNHAKUTAITOJEN HARJOITTELU

Opiskelujen aikana voidaan harjoitella yhteydenottoa työnantajiin, CV:n tai työhakemuksen tekoa sekä uusia työnhaun käytäntöjä kuten [video-cv:n tekoa](#).

3. TYÖELÄMÄÄN TUTUSTUMINEN

Opintoihin kuuluvat työpaikalla oppiminen ja työpaikalla järjestettävä koulutus valmentavat opiskelijaa työelämään. Työhönvalmennus voi olla apuna jo harjoittelujaksojen aikana.

4. OSAAMISEN TUNNISTAMINEN

Opiskelijan osaamisen tunnistaminen ja sanoittaminen HOKS:n yhteydessä opiskeluaikana on tärkeää. Tunnistamiseen on olemassa myös muita työkaluja. Tutustu niihin seuraavalla sivulla.

5. TUTUSTUMINEN PALVELUIHIN

Opintojen aikana kannattaa opiskelijoiden kanssa tutustua työllistymistä tukeviin palveluihin, kuten kasvupalveluihin ja [ohjaamoihin](#).

6. TYÖNANTAJIIN TUTUSTUMINEN

Opiskelijan voi viedä tutustumaan erilaisiin työpaikkoihin. Esimerkiksi [Jobshadowday](#) on hyvä tilaisuus tutustua työnantajaan. Myös oppilaitos voi kutsua työnantajat vierailulle ja järjestää tapahtumia.

TYÖELÄMÄVALMIUKSIEN KEHITTÄMISEN SEURAAMINEN

OPISKELIJAN KÄYTTÖÖN

- Osaamista ja työelämävalmiuksia tukeva pelillistetty Duunikylä-digisovellus (dev.pumedia.fi\duunikyla)

AMMATTILAISEN KÄYTTÖÖN

- Opinnoissa ja työpaikoilla voidaan havainnoida ja koota kertyvää osaamista esimerkiksi [Euse Toolkit –työkalupakin](#) avulla.

TYÖNANTAJAN KÄYTTÖÖN

- Opiskelijan osaamisen arviointi [Työssä selviytymisen arviointi](#) -lomakkeella

DUUNIKYLÄ TUKEE TYÖLLISTYMISTÄ PELILLISTÄMÄLLÄ

[Duunikylä](#) on pelilogiikalla rakennettu työnhaun apuväline ja oppimisympäristö, jossa kehitetään omia työnhakutaitoja ja osaamista.

Duunikylä sopii erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ja ammattilaisen ohjauksen tueksi koko opiskeluajaksi. Palvelu kehitettiin Uudenmaan Fokus-kokeilussa.

OPIKELIJAA TUKEE TYÖHÖNVALMENNUS

Jo opiskeluaikana järjestettävä työhönvalmennus on tehokas apu erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille.

Opiskelija voi tarvita kevyempää valmennusta tai intensiivistä tukea. Palvelua suunniteltaessa on tärkeä huomioida todellinen tuen tarve ja räätälöidä valmennus siihen sopivaksi. Valmennusta tarvitaan usein läpi opiskeluajan.

Työhönvalmennusta voivat tarjota esimerkiksi oppilaitos itse, kunta, Kela tai kasvupalvelut riippuen opintojen vaiheesta.

Työhönvalmennus sopii hyvin oppilaitoksiin:

1. Valmentaja vahvistaa opiskelijan työelämävalmiuksia ja auttaa hahmottamaan osaamista
2. Valmentaja voi olla mukana jo työelämään tutustumis- ja työharjoittelujaksoilla
3. Valmentaja auttaa etsimään työtä ja työtehtävien muokkauksessa
4. Valmentaja tukee työnantajaa ja työnhakijaa työhön siirryttäessä

KOKEILUSSA TESTATTU

Sataosaa -kokeilussa kehitettiin oppilaitokseen sopiva [valmennusprosessi](#)

Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson Yhdessä hyvä OTE -kokeilussa rakennettiin [modulaarinen työhönvalmennus](#) työsuhteen tueksi niin työllistyjälle, kuin työpaikkaohjaajalle.

Pähee OTE -kokeilussa otettiin käyttöön [työhönvalmennuksen laatukriteerit](#) ja koulutettiin ammattilaiset niiden mukaan.

VAIKUTTAVAN TYÖHÖNVALMENNUKSEN PERIAATTEET

- ☑ Valmennuksen tulee olla näyttöön perustuvaa ja noudattaa [laatukriteerejä](#).
- ☑ Siinä sovitaan kuntoutus- ja työelämätavoitteet, jotka kirjataan asiakassuunnitelmaan. Tavoitteiden toteutumista seurataan.
- ☑ Valmennus sisältää tarpeen mukaan räätälöityä ja tiivistä asiakasohjausta.
- ☑ Se sisältää työnantajayhteistyötä, työn etsimistä ja työnmuokkausta.
- ☑ Tuki on riittävän pitkäkestoista ja se ulottuu työpaikalle asti.

Paljon tukea tarvitsevat opiskelijat hyötyvät pitkäkestoisesta ja näyttöön perustuvasta työhönvalmennuksesta.

Esimerkiksi [IPS-malli](#) (Individual placement and support, suom. Sijoita ja valmenna) on yksi näyttöön perustuvista työhönvalmennus – menetelmistä, jolla on todennettua vaikuttavuutta.

TUKI TYÖHÖN SIIRTYMISEEN JA TYÖSSÄPYSYMISEEN

Valmistuminen oppilaitoksesta on suuri muutos, jolloin opiskelija voi tarvita enemmän tukea.

Opiskelijan tuki ei saa päättyä valmistumiseen. Palveluista pitää muodostua katkeamaton polku.

Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että oppilaitoksen tulee tarvittaessa auttaa opiskelijaa kirjautumaan kasvupalveluiden asiakkaaksi ja tukea tutustumisessa uuteen palveluun.

Mitä työllistymisen tuki valmistumisvaiheessa tarkoittaa?

- Opiskelijaa autetaan siirtymään kasvupalvelujen asiakkaaksi
- Saatavana on oltava riittävän pitkäkestoista tukea
- Opiskelijalle tarjotaan työpaikalle asti ulottuvaa työhönvalmennusta
- Tehdään yhteistyötä Ohjaamoiden ja työnantajien kanssa
- Tarvittaessa tuetaan myös asumisjärjestelyitä

MITEN TUKEA OPIKELIJAA VALMISTUMISVAIHEESSA (1)

KUTSU OHJAAMO MUKAAN

Ohjaamojen ja oppilaitosten välille tarvitaan **yhteistyöverkosto**, jolla on erityisen tuen osaamista työllistymiskysymyksissä. Kokeilussa testattiin tähän tarkoitukseen [Osaava ohjaamo -verkosto](#) tiivistää ohjaamojen ja erityisammattioppilaitosten yhteistyötä.

Ohjaamot ovat opiskelijan työllistymisen tuen kumppani, joista alle 30-vuotiaat saavat helposti apua arjen tilanteisiin aina opiskelusta ja työllistymisestä asumiseen.

SAATA OPIKELIJA KASVUPALVELUJEN ASIAKKAAKSI

Saattaen vaihtaan -periaate varmistaa oikeanlaisen tuen saamisen ja parantaa työllistymisen edellytyksiä.

Konkreettisesti tämä tarkoittaa esimerkiksi, että oppilaitoksessa **varmistetaan opiskelijan ilmoittautuminen kasvupalveluihin** työnhakijaksi.

Varmista ilmoittautumisen yhteydessä, että sen mukana siirtyy myös tieto mahdollisesta tuen tarpeesta.

TARJOA PITKÄAIKAISTA TUKEA SITÄ TARVITSEVALLE OPIKELIJALLE

Oppilaitos voi tukea ja seurata vastavalmistunutta opiskelijaa esimerkiksi 3-6 kuukautta opiskelujen päätyttyä.

Tuki kannattaa tarjota moniammatillisen verkoston yhteistyönä, yhdessä Ohjaamojen kanssa.

Tärkeintä on määritellä yksi **seurannasta vastaava taho**, joka kirjataan asiakassuunnitelmaan.

MITEN TUKEA OPISELIJAA VALMISTUMISVAIHEESSA (2)

AUTA OPISELIJAA SELVITTÄMÄÄN TUET JA ETUUDET

Oppilaitos on opiskelijan opintojen päättyessä luonnollinen taho, joka pystyy **auttamaan opiskelijaa tukien ja etuuksien selvittelyssä**.

Työelämän siirtymisen kynnyksellä opiskelija hyötyy esimerkiksi avusta palkkatuen hakemisesta työolosuhteiden mukauttamiseen sekä työolosuhteiden järjestelytuen selvittämisistä.

TUE TYÖNANTAJAA TYÖHÖNVALMENNUKSEN AVULLA

Työyhteisöön ja työnantajalle kohdennettu työhönvalmennus on toimiva keino valmistuvan opiskelijan työssä pysymisen tueksi.

Työhönvalmennus valmentaa työyhteisöä toimimaan erityistä tukea tarvitsevan työntekijän kanssa.

Työyhteisöön kohdentuva työhönvalmennus lisää positiivista suhtautumista uuteen työntekijään.

TARVITTAESSA AUTA ASUMISJÄRJESTELYISSÄ

Hankalat tai puutteelliset asumisjärjestelyt voivat estää opiskelijan työnhakua.

Opiskelijaa kannattaa tukea asumisjärjestelyissä etenkin valmistumisen kynnyksellä tai kun hän itse sitä pyytää. Tukea voi tarjota moniammatillinen verkosto, paikallinen Ohjaamo tai muu vastaava ammatillinen verkosto.

[Kokeilussa testattiin asumisjärjestelyiden tuen mallia, johon voit tutustua tästä linkistä.](#)

TOIMIJOIDEN TEHTÄVÄT JA YHTEISTYÖ

Opiskelijoiden työllistymisen tukeminen on monialaista ja –ammattillista työtä, jota tekemään tarvitaan alueellinen yhteistyöverkosto.

Oppilaitoksella on tärkeä rooli yhdistää ja koota työllistymistä tukevat toimijat yhteistyöverkosti.

Tässä luvussa kuvataan eri Toimijoiden tehtävät ja vastuut sekä annetaan esimerkkejä siitä, kuinka alueellinen yhteistyöverkosto voidaan rakentaa.

Yhteistyön hyödyt:

- Opiskelijan tuen tarve tunnustetaan nykyistä paremmin
- Opiskelija saa tarvitsemaansa moniammatillista tukea työllistymiseensä
- Palveluohjaus, palvelujen yhteensovittaminen ja niiden koordinaatio tehostuvat
- Opiskelijan palvelupoluista ja pitkäkestoisesta tuesta voidaan sopia yhdessä koordinoitusti
- Yhteistyöverkoston ammattilaisten osaaminen lisääntyy

Tutustu myös [Savon OTE](#) ja [Fokus-](#)kokeilujen ratkaisuihin vastuiden jakautumisesta.

	 PALVELUTARPEEN TUNNISTAMINEN	 PALVELUTARPEEN ARVIOINTI	 TYÖ- JA TOIMINTAKYVYN EDISTÄMINEN	 TYÖLLISTYMISEN TUKEMINEN	 TUKI TYÖHÖN SIIRTYMISEEN JA TYÖSSÄ PYSYMISEEN
	Työssä oppiminen				
Mitä?	<ul style="list-style-type: none"> Opiskelijasta on herännyt huoli oppilaitoksessa Tunnistetaan työllistymisen tukea tarvitseva opiskelija 	<ul style="list-style-type: none"> Kootaan työllistymistä tukeva moniammatillinen verkosto Arvioidaan opiskelijan työ-, opiskelu- ja toimintakyky sekä osaaminen Laaditaan osaamisen kehittämisen suunnitelma HOKS Tehdään asiakaslähtöinen palvelutarpeen arviointi 	<ul style="list-style-type: none"> Käynnistetään tarvittaessa HOKS:n mukaiset työ- ja toimintakykyä tukevat toimet Tarjotaan tarvittaessa muita palveluja oppilaitoksen ulkopuolella Seurataan työ- ja toimintakyvyn muutosta 	<ul style="list-style-type: none"> Työssä oppiminen Käynnistetään HOKS:n mukaiset työllistymistä tukevat toimet Seurataan HOKS:n mukaisesti työ- ja toimintakyvyn muutosta sekä tavoitteiden toteutumista Kootaan tietoa opiskelijan ammatillisesta osaamisesta 	<ul style="list-style-type: none"> Koordinoitu ilmoittautuminen kasvupalveluihin Tarjotaan pitkäkestoista tukea opiskelijalle ja työnantajalle Selvitetään oikeudet tukiin ja etuuksiin Tuetaan opiskelijaa asumisjärjestelyissä Jatko-ohjaus tarvittaviin palveluihin
Kuka?	Oppilaitos, opiskelijahuolto, opiskelija itse	Oppilaitos, opiskelijahuolto, opiskelija itse	Oppilaitos, oppilaitoksen ulkopuoliset palveluntuottajat, Kela, työhönvalmentaja, työkykykoordinaattori	Työhönvalmentaja, oppilaitos, oppilaitokset ulkopuoliset palveluntuottajat, kasvupalvelut, työkykykoordinaattori	Työhönvalmentaja, työkykykoordinaattori, kasvupalvelut, ohjaamo

YHTEISTYÖ ON TYÖLLISTYMISEN TUEN PERUSTA

Osa opiskelijoista tarvitsee moniammatillista tukea tai tukea, jota oppilaitoksesta ei ole saatavilla. Silloin apuna toimii alueella yhdessä sovittu yhteistyöverkosto. Yhteistyöverkosto voi olla yhden oppilaitoksen koordinoima tai yhdessä ylläpidetty. Verkostoon kutsuttavat tahot ja niiden tehtävät opiskelijan työllistymisen tueksi:

Ammatillinen oppilaitos ja erityisoppilaitos: Vastaa opiskelijan ammatillista osaamisen parantamisesta ja ylläpidosta, tukee moniammatillisesti opiskelijan työllistymistä.

Kasvupalvelut: Vastaa työllistymistä edistävästä työnhakijoiden palveluista.

Maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut: Vastaa sosiaalipalveluista kuten sosiaalityöstä- ja ohjauksesta, vammaispalveluista, asumisen tuen palveluista ja toimeentulon tuesta, terveyden- ja opiskeluterveyden huollosta.

Kunnan nuorisotoimi: Vastaa nuorisotyöstä

Kela: Vastaa opiskelijan työ- ja toimintakyvyn edistämisestä ja tuesta.

Ohjaamo: Tarjoaa tietoa, tukea ja yksilöllistä ohjausta mm. koulutus-, harrastus- ja työllistymisasiossa alle 30-vuotiaille.

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP): Tukee monialaista tukea tarvitsevia työttömiä. TE-toimiston, kunnan ja KELAn yhteispalvelu.

Järjestöt: Tarjoavat tietoa vammaan tai sairauden mahdollisista vaikutuksista uravalinnan tai työn tekemisen kannalta. Tukevat työllistymisessä, työssä pysymisessä ja osallisuuden edistämisessä.

KOKEILUSSA TESTATTU

OSAAVA OHJAAMO - VERKOSTO

Fokus -kokeilussa muodostettiin erityisoppilaitosten ja ohjaamojen välille erityistä tukea tarvitsevaa opiskelijaa tukeva [Osaava Ohjaamo -verkosto](#), jota koordinoi oppilaitos. Verkoston jäsenten osaamista lisättiin työkykykoordinaattori-koulutuksella

Tuloksena palveluun ohjaaminen parantui ja yhteistyö oppilaitosten kanssa tiivistyi, palveluiden tuntemus parani ja ammattilaisten työllistymisen tuen osaaminen lisääntyi.

PÄHEET VERKOSTOT

Pähee OTE -kokeilussa rakennettiin maakunnallinen [yhteistyöfoorumi Päheet verkostot](#), jolla vahvistetaan eri palvelujen välistä vuoropuhelua ja yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteena on opiskelijoiden sujuvampi sijoittuminen työelämään tai osallisuutta tukeviin palveluihin opintojen jälkeen tai palveluista opintoihin.

Verkosto keskittyy opiskelijan varhaisempaan kontaktointiin opintojen päätösvaiheessa, siirtymävaiheen tukeen ja palveluista tiedottamiseen.

SATAKUNNAN MONIALAINEN VERKOSTO

Sataosaa -kokeilussa opiskelijaa tukee oppilaitoksen sisäinen erityistiimi, joka kokoaa [monialaisen yhteistyöverkoston opiskelijan työllistymisen tueksi](#). Verkosto ohjaa opiskelijan palveluohjausta.

Verkostotyöskentely on lisännyt ammattilaisten yhteistä ymmärrystä, osaamista ja tuloksellisuutta sekä tiivistäneet yhteistyörakenteita.

KERTAUS ON OPINTOJEN ÄITI - TARKISTUSLISTA OPPILAITOKSELLE

- ☑ Oppilaitoksessa on sovittu työllistymisen ja työ- ja toimintakyvyn tuen monialaisen yhteistyön rakenteista ja toimintatavoista
- ☑ Oppilaitoksessa on käytössä ja sovittu yhdenmukaiset palvelutarpeen tunnistamisen menetelmät
- ☑ Opiskelijan työllistymisen tuen tarve kirjataan aina HOKS:aan. Tieto tuen tarpeesta siirtyy aina seuraavalle taholle.
- ☑ Opiskelija on itse mukana suunniteltaessa häntä koskevia työllistymisen tuen ratkaisuja
- ☑ Opiskelijaa tuetaan siirryttäessä kasvupalveluiden asiakkaaksi

Kokoa seuraavaksi oppilaitoksesi työllistymisen tuen ammattilaiset keskustelemaan opiskelijan työllistymisen tuen polusta ja siitä miltä polku näyttää oppilaitoksenne kannalta.

Miten teillä on vastuut jaettu?

Mitä haluaisitte kehittää edelleen?

Ovatko opiskelijat tyytyväisiä saamaansa tukeen?

OSATYÖKYKYISILLE TIE TYÖELÄMÄÄN –KÄRKIHANKE

KÄRKIHANKE

Osatyökykyisille tie työelämään (OTE) -kärkihanke on Juha Sipilän hallituksen rahoittama hanke (2016-2018).

Sen tavoitteena on, että osatyökykyiset etenevät työllistymispolullaan: pääsevät työhön, koulutukseen, kuntoutukseen tai saavat työllistymistä edistäviä palveluita tarpeidensa mukaan.

Ratkaisuja kehitettiin kuudessa alueellisessa kokeilussa.

RATKAISUJA

AMMATTIOPPILAITOKSIIN JA MAAKUNTIEN SUUNNITTELUUN

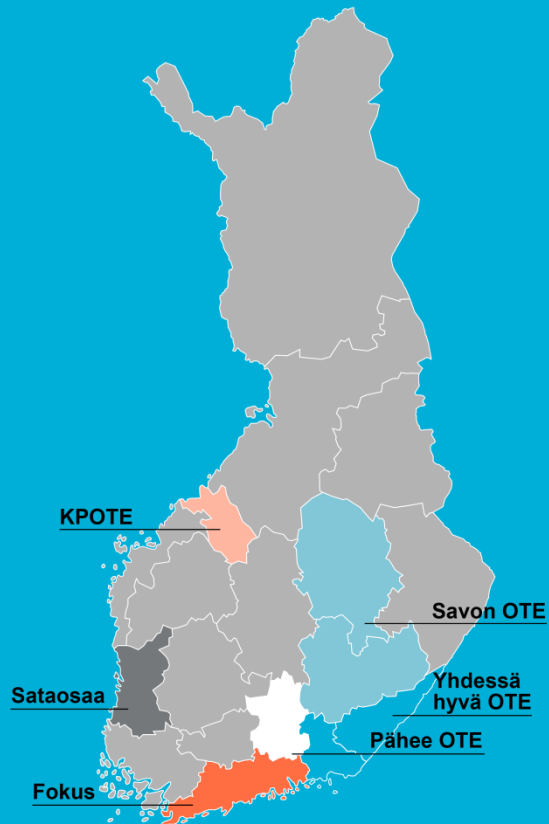
OTE -kärkihankkeen yksi kehittämiskohteista oli ammatillisista erityisoppilaitoksista valmistuvien opiskelijoiden työllistymisen tuen ratkaisut. Kehittämiskohteena oli palvelutarpeen tunnistaminen, -ohjauksen tehostaminen sekä eri tahojen yhteistyö opiskelijan työhön siirtymisen helpottamiseksi.

Opasta ja hankkeen tuloksia voi hyödyntää myös ammattioppilaitoksissa.

Osatyökykyisellä tarkoitetaan henkilöä, jolla on käytössään osittainen työkyky

- Ihmisten työkyky on yksilöllistä ja voi vaihdella myös tilapäisesti.
- Työkyky voi olla alentunut esimerkiksi vamman tai pitkäaikaissairauden vuoksi.
- Noin joka viides ammatillisen koulutuksen opiskelija on erityisopiskelija.
- Arviolta joka kymmenes tukea tarvitseva opiskelee ammatillisessa erityisoppilaitoksessa.

ALUEELLISET KOKEILUT JA NIISSÄ KEHITETYT MALLIT

Keski-Pohjanmaa: KP OTE

Opiskelijan oma tie työhön -malli, joka sisältää mallin asiakkaan tunnistamisen ja tuen prosessit sekä moniammatillisen Oma tie työhön -tiimin.

Kymenlaakso ja Etelä-Karjala:

Yhdessä hyvä OTE

Pitkäkestoisen tuen ja työhönvalmennuksen malli opiskelijan ja työnantajan tueksi.

Päijät-Häme: Pähee OTE

Suuntakaksikko, siirtymävaiheen työparimalli opiskelijan tueksi.

Pohjois- ja Etelä-Savo:

Savon OTE

Malli nivelvaiheiden vastuiden määrittelyksi opinnoista siirtymisen tueksi.

Satakunta: Sataosaa

Opiskelijan työllistymistä tukeva työhönvalmennus, moniammatillinen tiimi sekä maakunnallinen yhteistyöverkosto

Uusimaa: Fokus

Osaava ohjaamoverkosto, erityisoppilaitokseen sopiva Uraohjauspolku, sekä tunnistamisen työkalu Ohjaten uralle!

PIENI SANASTO LUKIJALLE

1. TOIMINTAKYKY

Toimintakykyyn sisältyvät fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset edellytykset selviytyä itselle tärkeistä ja välttämättömistä elämän toiminnoista. [Tutustu lisää siihen, mitä toimintakyky tarkoittaa.](#)

2. TYÖKYKY

Työkykyä arvioidaan aina suhteessa työtehtävään. Työkykyyn liittyy fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky sekä osaaminen. [Tutustu työkyvyn taloon.](#)

3. OPINTOJEN HENKILÖKOHTAISTAMINEN

[Henkilökohtaistaminen on prosessi](#), jossa jokaiselle ammatillisen koulutuksen opiskelijalle suunnitellaan ja toteutetaan tämän tarpeita vastaava koulutuspolku.

4. MAAKUNNAN SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON PALVELUT

[Maakunnan järjestämävastuulla](#) on sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät, palvelujen sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Uusi rakenne astuu voimaan 2021, nyt vastuutahona ovat kunnat tai kuntayhtymät.

5. KASVUPALVELUT

[Kasvupalvelut](#) ovat yritysten kilpailukykyä ja kasvua tukevat, työllisyyttä lisäävät ja työttömyyttä vähentävät palvelut. Uusi rakenne astuu voimaan 2021, nyt vastuutahona toimii TE-toimisto.

6. AMMATILLINEN ERITYISOPPILAITOS

Erityisoppilaitoksissa opiskelevat saavat terveydellisistä tai muista syistä opinnoissaan ja työllistymisessään erityistä ohjausta, neuvontaa ja tukea. Suomessa oppilaitoksia on yhteensä 7.

LISÄTIETOJA

THL

Jenni Wessman

jenni.wessman@thl.fi

Sari Ullgren-Lajunen

sari.ullgren-lajunen@thl.fi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Hyvinvointiosasto,

Yhdenvertaisuus ja osallisuus -
yksikkö

STM

Eveliina Pöyhönen

eveliina.poyhonen@stm.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö

Hyvinvointi- ja palveluosasto,
palvelut-yksikkö, aikuiset
tulosryhmä

VERKKO-OSOITTEET

Lisää tietoa aiheesta:

[Osatyökyisten tuen verkkopalvelu
www.tietyoelamaan.fi](http://www.tietyoelamaan.fi)

[Osatyökyisille tie työelämään
kärkihankkeen -sivusto](#)

[Alueellisten kokeilujen
toimintamallit Innokylässä.](#)